

Jasiński, Janusz

O miejscu urodzenia Mrongowiusza

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, 285-290

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JANUSZ JASIŃSKI

O MIEJSCU URODZENIA MRONGOWIUSZA

Krzysztof Celestyn Mrongowiusz urodził się 19 lipca 1764 roku w Olsztynku. Jest to fakt udowodniony, przyjęty, nie podlegający dyskusji. Natomiast nie wyjaśniona jest inna sprawa — w którym miejscu przyszedł on na świat, to znaczy w jakim budynku — na plebanii, w szpitalu, czy może w pomieszczeniach szkolnych. Pytanie to jest tym bardziej istotne, że niedawno powstał projekt zorganizowania muzeum biograficznego w miejscu jego urodzenia.

W podstawowej biografii okresu międzywojennego Władysław Pniewski stwierdził, iż Mrongowiusz przyszedł na świat „w ciasnej i ukrytej plebanii”¹. Po wojnie autorzy *Katalogu zabytków sztuki* określili, że dawna plebania mieściła się w budynku zaopatrzonem w profilowane kroksztyny z napisem ANNO 1684². Budynek ten stoi w bezpośrednim sąsiedztwie ruin kościoła ewangelickiego. W 1955 roku została umieszczona tam tablica z następującym napisem: „W tym domu w dniu 19 lipca 1764 r. urodził się Krzysztof Celestyn Mrongowiusz, znakomity językoznawca, bojownik o polskość Mazur. W setną rocznicę jego śmierci 1955. Społeczeństwo Warmii i Mazur”. O umieszczeniu tej tablicy zdecydowały prawdopodobnie z jednej strony wspomniana już notatka Władysława Pniewskiego wiążąca miejsce urodzenia Mrongowiusza z plebanią, a z drugiej strony domysł, że plebania w XVIII wieku znajdowała się w budynku z datą 1684. Wkrótce potem fotografia tego domu, o którym jednak tradycja głosiła, że mieścił się w nim dawniej szpital, albo przytułek, czyli dom dla starców i ludzi bez stałego miejsca zamieszkania, została reprodukowana w książeczce Andrzeja Wakara³. Nie zgodziła się z tą opinią Emilia Sukertowa-Biedrawina, uważając słusznie, że syn „rektora”, czyli kierownika szkoły, nie mógł się urodzić w domu starców, a tylko w mieszkaniu swoich rodziców. Według tejże autorki w najbliższym sąsiedztwie domu starców znajdowała się szkoła z przybudówką, tam też miał mieszkać jej kierownik, Bartłomiej Mron-

¹ W. Pniewski, *Krzysztof Celestyn Mrongowiusz. Żywot i dzieła*, w: *Krzysztof Celestyn Mrongowiusz 1764—1855*. Księga pamiątkowa pod redakcją W. Pniewskiego, Gdańsk 1933, s. 10. Autor dodaje, że „później otworzono tam gimnazjum” (s. 95), co jest pomyłką, ponieważ progimnazjum, a następnie gimnazjum umieszczono w dawnym zamku.

² I. K. Trybutowski, O. Zagórowski, *Katalog zabytków sztuki. Powiat ostródzki (woj. olsztyńskie)*, Olsztyn 1954, s. 30. Maszynopis — w zbiorach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie.

³ A. Wakar, *Krzysztof Celestyn Mrongowiusz*, Olsztyn 1956, s. 9.

gowiusz⁴. Tak więc Emilia Sukertowa-Biedrawina po raz pierwszy zwróciła uwagę na oczywisty fakt, że Mrongowiusz urodził się w budynkach szkolnych, a nie na plebanii, a tym bardziej nie w domu starców.

Pomimo to sprawę w literaturze przedmiotu przedstawiano różnorodnie. Na przykład Wiesław Bieńkowski w 1964 roku pisał, iż Mrongowiuszowie zamieszkali „przy plebanii”⁵, co wskazywałoby, że tam też urodził się Krzysztof Celestyn. W pomnikowym wydawnictwie *Miasta polskie w tysiącleciu* czytamy — widocznie za Władysławem Pniewskim — że plebania była „miejscem urodzenia Mrongowiusza”⁶. Podobnie w 1969 roku Lucjan Czubieli i Tadeusz Domagała stwierdzili, że plebania mieściła się w tym budynku, na którym obecnie znajduje się pamiątkowa tablica⁷. Natomiast Andrzej Wakar — idąc za Sukertową-Biedrawiną — w zbiorowej pracy o Olsztynku w 1970 roku wyraźnie zaznaczył, że Mrongowiusz urodził się w szkole, która położona była bezpośrednio obok domu starców⁸. Jednakże niezgodnie z tym zdaniem, na sąsiedniej stronie książki, zamieszczono fotografię właśnie domu starców z podpisem: „Dom, w którym urodził się Mrongowiusz”⁹. Tak więc widzimy, że w sprawie tej istnieje wciąż duże zamieszanie. Jako miejsce urodzenia Mrongowiusza wskazuje się albo dawną plebanię, albo dawną szkołę. Natomiast tablica pamiątkowa wisi na budynku, o którym jedni twierdzą, że była tam ongiś plebania, a inni, że dom starców, czyli w dawnej nomenklaturze szpital.

Najmniej prawdopodobna jest teza o urodzeniu się Mrongowiusza w ówczesnej plebanii. Ojciec Krzysztofa Celestyna Bartłomiej Mrongowiusz pełnił w Olsztynku funkcję rektora szkoły miejskiej w latach 1761—1767. W tym czasie pastorem (*Pfarrer*) w Olsztynku był Maciej Kurella, a diakonem Wawrzyniec Striesbeck¹⁰. Natomiast Bartłomiej Mrongowiusz, studiujący uprzednio teologię na Uniwersytecie Królewieckim, ordynowany został na pastora 7 grudnia 1767 roku, by wkrótce, 10 stycznia 1768 roku, objąć obowiązki parafialne w pobliskim Marwałdzie¹¹. A zatem przebywając w Olsztynku Mrongowiusze nie mieszkali na plebanii — wbrew twierdzeniu Władysława Pniewskiego — tym bardziej że, jak wyraźnie zaznaczył historyk Olsztynka Max Toeppen, nauczyciel, kantor i dzwonnik nie mogli mieszkać w budynkach przykościelnych¹². Plebania, wikariat, jak również budynki gospodarcze w ciągu wieków ulegały różnym przeróbkom i przebudowaniom. Między innymi plebanię odbudowywano po pożarze z roku 1685, następnie po roku 1737 i po wojnie siedmioletniej w 1763 roku¹³. Wikariat w pożarze z 1685 roku wpraw-

⁴ E. Sukertowa-Biedrawina, T. Grygier, *Działacze Mazur i Warmii epoki Mickiewicza*, Olsztyn 1956, ss. 16 n.

⁵ W. Bieńkowski, *Krzysztof Celestyn Mrongowiusz 1764—1855. W służbie umiłowanego języka*, Olsztyn 1964, s. 14.

⁶ *Miasta polskie w tysiącleciu*, t. 2, Wrocław 1967, s. 135.

⁷ L. Czubieli, T. Domagała, *Zabytkowe ośrodki miejskie Warmii i Mazur*, Olsztyn 1969, ss. 238 n.

⁸ A. Wakar, *Z dziejów Olsztynka*, w: *Olsztynek i okolice*, Olsztyn 1970, s. 88.

⁹ *Ibidem*, s. 89.

¹⁰ D. H. Arnoldt, *Kurzgefasste Nachrichten von allen seit der Reformation an den lutherischen Kirchen in Ostpreussen gestandenen Predigern*, Königsberg 1777, s. 449.

¹¹ *Ibidem*, s. 483.

¹² M. Toeppen, *Geschichte des Amtes und der Stadt Hohenstein*, Hohenstein 1859, s. 42.

¹³ *Ibidem*, s. 77; E. Hartmann, *Geschichte der Stadt Hohenstein in Ostpreussen*, Würzburg 1959, s. 81.

dzie nie spłonął, ale poddano go generalnej przeróbce około 1710¹⁴ oraz, ponownie, po pożarze w 1804 roku. Plebanię rozbudowano w latach 1829—1831¹⁵. Na planie z roku 1854 widoczne jest mieszkanie pastora (*Pfarrhaus*), oddzielone budynkami gospodarczymi od mniejszego mieszkania diakona (*Predigerhaus*)¹⁶. Ważne jest tutaj to, iż zarówno dawniejsze, jak i dziewiętnastowieczne źródła podkreślając przeznaczenie zabudowań przykościelnych nigdy nie łączą ich ze szkołą, ani z mieszkaniami dla nauczycieli. Dlatego też trudno się zgodzić z sugestią Emilii Sukertowej-Biedrawiny, widzącej szkołę w budynku¹⁷, w którym — moim zdaniem — w XVIII wieku mieszkał diakon ewentualnie diakon i wikary (*Kaplan*)¹⁸.

Przyjawszy natomiast za słuszne twierdzenie Emilii Sukertowej-Biedrawiny, iż Mrongowiusz nie mógł się urodzić w domu starców (*Hospital*), powstaje jednak pytanie, dlaczego tradycja ostatnich lat wiąże z dawnym szpitalem budynek oznaczony rukiem 1684, co z kolei skłoniło wspomnianą autorkę do wyeliminowania tego obiektu jako ewentualnego miejsca urodzenia Mrongowiusza. Czy w okresie zakonnym istniał w Olsztynku szpital — nie wiadomo. Obaj monografiści Olsztyńska Max Toeppen oraz Ernst Hartmann nic nie mówią na ten temat. Również historycy, zajmujący się dziejami medycyny w państwie zakonnym, Joseph Rink¹⁹ oraz Christian Probst²⁰, nie potrafili stwierdzić szpitala w Olsztynku. Natomiast o szpitalu w czasach zakonnych wzmiankuje *Deutsches Städtebuch*²¹ oraz Walter Hubatsch²², ale bez odesłania do konkretnego źródła. W każdym razie w okresie późniejszym, co dla nas jest ważniejsze, w Olsztynku był szpital. Wymieniany jest on w latach 1541²³, 1579²⁴, wiele się o nim mówi w XVII i XVIII wieku. Max Toeppen podał bardzo istotną informację. Oto w 1708 roku, a więc zapewne w związku z epidemią dżumy (w ciągu trzech tygodni zmarło w mieście ponad 90 osób²⁵), wzniesiono nowy budynek szpitalny. Z dużą pewnością twierdzi autor, że szpital ten mieścił się tam, gdzie w połowie XIX wieku znajdowała się posesja niejakiego Göringa²⁶. Niestety Max Toeppen nie wskazał miejsca tej posesji. W księdze protokołów parafii ewangelickiej w Olsztynku czytamy, iż w 1894 roku Göring, członek Rady Parafialnej, starał się o nabycie kawałka gruntu należącego do starego cmentarza grzebalnego²⁷. Cmentarz ten znajdował się przy Olsztyńskim

¹⁴ M. Toeppen, op. cit., s. 77.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Olsztynie (dalej WAPO), Zespół Prowincjonalnego Konserwatora Zabytków, sygn. XLII/J. 10, Plan zabudowań kościelnych 1854.

¹⁷ E. Sukertowa-Biedrawina, T. Grygier, op. cit., ss. 16 n.

¹⁸ E. Hartmann, op. cit., ss. 36, 41, 81; M. Toeppen, op. cit., s. 77.

¹⁹ J. Rink, *Die christliche Liebestätigkeit im Ordenslande Preussen bis 1525*, Freiburg 1911.

²⁰ C. Probst, *Der Deutsche Orden und sein Medizinalwesen in Preussen. Hospital, Firmarie und Arzt bis 1525*, Bad Godesberg 1969.

²¹ Frederichs, *Hohenstein*, w: *Deutsches Städtebuch*, Stuttgart 1939, s. 64.

²² W. Hubatsch, *Geschichte der evangelischen Kirche Ostpreussens*, Bd. 1, Göttingen 1968, s. 350.

²³ E. Hartmann, op. cit., s. 30.

²⁴ M. Toeppen, op. cit., s. 44.

²⁵ S. Flis, *Dżuma na Mazurach i Warmii w latach 1708—1711*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1960, nr 4, s. 477.

²⁶ M. Toeppen, op. cit., s. 78.

²⁷ Księga protokołów ewangelickiej Rady Parafialnej w Olsztynku za lata 1861—1898. Protokół z 22 VII 1894 (w posiadaniu mgr. Lucjana Hodyry z Olsztyńska).

Przedmieściu (*Allensteiner Vorstadt*), naprzeciwko drogi wiodącej do wsi Wilkowo²⁸ (por. ryc. 1). Można więc mniemać, iż szpital w połowie XVIII wieku położony był poza najbliższym otoczeniem kościoła i zamku, a więc również nie mieścił się w budynku z zaznaczonym rokiem 1684. Pod koniec XVIII wieku szpital znalazł nowe pomieszczenie na rogu ówczesnego Olsztyńskiego Przedmieścia i Szczyrcieńskiego Przedmieścia²⁹. Szpital w tym miejscu jest widoczny na planie z 1854 roku³⁰. Przepuszczalnie pod koniec XIX wieku obiekty szpitalne okazały się zbyt szczupłe, skoro parafia ewangelicka wydzierżawiła administracji szpitala miejskiego, jako dodatkowe pomieszczenie szpitalne, budynek z napisem ANNO 1684³¹. Dlatego też Adolf Boetticher w 1898 roku zapisał, iż znajduje się tam „obecnie szpital”³². I chociaż na początku XX wieku wybudowano w Olsztynku nowoczesny szpital, to budynek z datą 1684 nadal wykorzystywano do celów szpitalnych, także w okresie międzywojennym, o czym wspominał w 1923 roku Mieczysław Orłowicz³³ oraz urzędowa korespondencja władz niemieckich³⁴. Dlatego też stary ten obiekt do ostatnich czasów, także częściowo po roku 1945, zwano szpitalem, co jednak nie oznacza — jak wykazano — że był on szpitalem w 1764 roku.

Wspomniano już, że Bartłomiej Mrongowiusz był rektorem, stąd miejsca urodzenia Krzysztofa Celestyna należy szukać w mieszkaniu jego ojca, które — sądzić należy — znajdowało się w budynku szkolnym. Szkoła w Olsztynku istniała, potwierdzona źródłowo, już w 1579 roku, w której kantor prowadził chór dziecięcy. Stanowisko kantora łączono z reguły z obowiązkami organisty³⁵. Kantor był drugim nauczycielem, szkołą natomiast kierował nauczyciel (*Schulmeister*), od 1665 roku nazywany rektorem³⁶. Szkołę zlokalizowano na murach, w baszcie łupinowej (*Wichhaus*). W 1684 roku budynek ten został odnowiony i rozbudowany i dlatego wyryto na kroksztynach napis ANNO 1684³⁷. Szkołę tę zwano też „domem rektora” (*Rektorhaus*)³⁸. W 1739 roku rektor Kopka mieszkał w budynku szkolnym, na poddaszu, w trudnych warunkach, na skutek czego otrzymał od miasta tytułem odszkodowania wyższe wynagrodzenie³⁹. Natomiast kantor Ruppich musiał szukać — z powodu ciasnoty budynku szkolnego — mieszkania w mieście, czym czuł się bardzo rozgoryczony⁴⁰. Fakty te wskazywałyby, że istotnie w szkole znajdowało się mieszkanie dla jego rektora, a zatem i dla następców rektora Kopki, wśród nich dla

²⁸ WAPO, Zespół Prowincjonalnego Konserwatora Zabytków, sygn. XLII/J. 10, Plan Olsztynka z 1854 r.

²⁹ M. Toeppen, op. cit., s. 78.

³⁰ WAPO, Zespół Prowincjonalnego Konserwatora Zabytków, sygn. XLII/J. 10, Plan Olsztynka z 1854 r.

³¹ Księga protokołów ewangelickiej Rady Parafialnej. Protokół z 10 III 1893.

³² A. Boetticher, *Die Bau- und Kunstdenkmäler der Provinz Ostpreussen*, Bd. 3, Oberland, Königsberg 1898, s. 41.

³³ M. Orłowicz, *Ilustrowany przewodnik po Mazurach Pruskich i Warmii*, Lwów 1923, s. 81.

³⁴ WAPO, Zespół Prowincjonalnego Konserwatora Zabytków, sygn. XLII/Ostr./9, Pismo rady budowlanego rejencji olsztyńskiej Meyera z 22 VIII 1929; pismo Zarządu Rady Parafialnej w Olsztynku z 20 V 1936; pismo Zarządu Rady Parafialnej w Olsztynku z 27 V 1937.

³⁵ M. Toeppen, op. cit., ss. 40 n.

³⁶ Ibidem, s. 40.

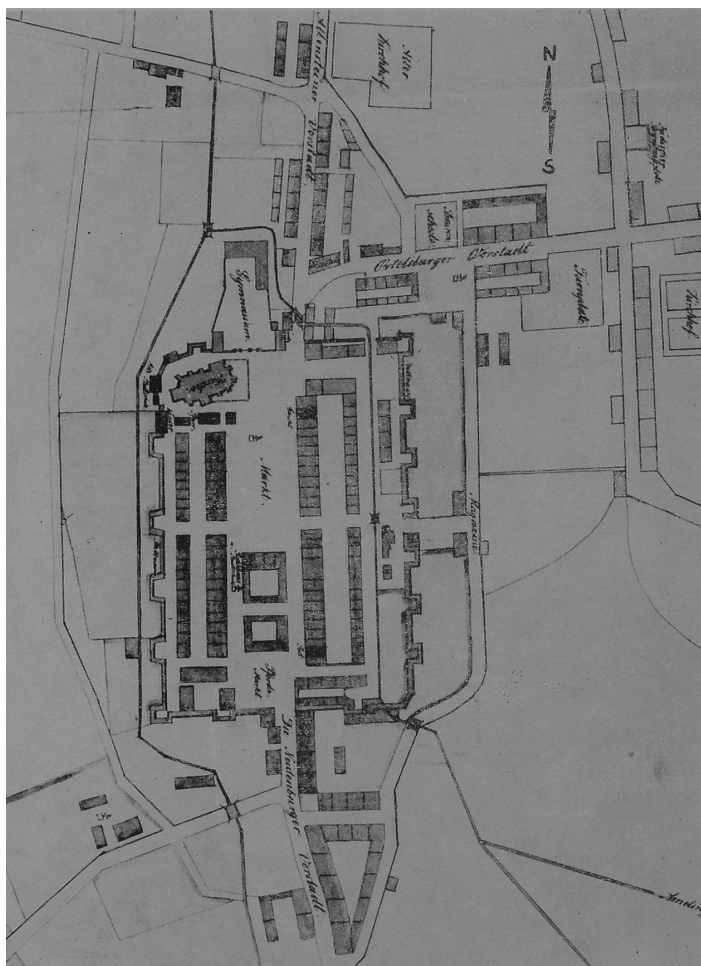
³⁷ Ibidem, s. 41; E. Hartmann, op. cit., ss. 61 n.

³⁸ M. Toeppen, op. cit., s. 40; A. Boetticher, op. cit., s. 41.

³⁹ E. Hartmann, op. cit., ss. 80 n.

⁴⁰ Ibidem, s. 80.

Ryc. 2. Plan Olsztynka z 1854 roku. Repr. A. Kuraczyk

Bartłomieja Mrongowiusza. Poprzednikami Bartłomieja Mrongowiusza na stanowisku rektora w Olsztynku byli Eichel w 1760 i Laaser w 1761 roku⁴¹. Może te częste zmiany wpływały z niedogodnych warunków mieszkaniowych? W aktach szkolnych jeszcze z I połowy XIX wieku spotykamy na przemian wyrażenia dotyczące tego budynku: „mieszkanie rektora”, „klasa rektora” lub „pomieszczenie rektora”. Mieszkanie to w 1827 roku zajął kantor Hauer, o co miał do niego pretensje prawy użytkownik diakon Rhode, pełniący w tym czasie jednocześnie obowiązki rektora⁴². Na planie z 1854 roku widzimy ten budynek z podpisem „stara szkoła miejska”. Stara, ponieważ część szkoły przeniesiono już do budynku ratuszowego⁴³. Ale jeszcze w 1859 roku Max Toeppen podkreślił pilną potrzebę budowy nowej szkoły⁴⁴. Budynek ten w 1894 roku miasto wzniewało — o czym już była mowa — od parafii ewangelickiej na potrzeby służby zdrowia. Potwierdza to informacja Adolfa Boettichera z 1898 roku: „Dom rektora, obecnie szpital, z wyciętą w górze na belkowaniu datą 1684”⁴⁵. Również w XX wieku niemieccy konserwatorzy i mieszkańcy Olsztynka traktowali budynek jako dawną szkołę. Konserwator Richard Dethlefsen w 1917 roku pisał o istnieniu na murach miejskich starej szkoły z 1684 roku⁴⁶. Radca Meyer wyraził się w 1929 roku: „Dom rektora, obecnie szpital, leży na północ od podwórza drugiego księdza [tzn. diakona — J. J.], został wzniesiony prawdopodobnie już w średniowieczu. Jak wskazuje rok 1684, budynek został w tym czasie poddany remontowi lub przebudowie”⁴⁷. Wreszcie zarząd Rady Parafialnej stwierdził w 1936 roku, że w dawnym, od 1684 roku budynku szkolnym, został zorganizowany później szpital⁴⁸.

Spróbujmy zebrać skomplikowane nieco powyższe rozważania. Władysław Pniewski mylnie stwierdził, że Mrongowiusz urodził się na plebanii. Ale jego pogląd był podzielany do ostatnich lat. W 1954 popełniono następną pomyłkę — szukano dawnej plebanii w budynku oznaczonym napisem ANNO 1684. Tymczasem, jak zauważyła Emilia Sukertowa-Biedrawina, Mrongowiusz jako syn rektora musiał się urodzić nie na plebanii, a w budynku szkolnym. Niestety jednak autorka ta lokalizowała szkołę za czasów Mrongowiusza tam, gdzie w połowie XVIII wieku w rzeczywistości była plebania. Budynek z datą 1684 w tradycji ostatnich lat uchodził za przytułek, szpital, dlatego i on nie mógł być brany pod uwagę — według Emilii Sukertowej-Biedrawiny — jako ewentualne miejsce urodzenia Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza. Tymczasem historycy Olsztynka Max Toeppen i Ernst Hartmann udowodnili, że w czasach Mrongowiusza szkoła mieściła się właśnie we wspomnianym budynku z napisem ANNO 1684 i dlatego ten, a nie inny budynek należy traktować jako miejsce urodzenia Krzysztofa Celestyna Mron-

⁴¹ Ibidem, ss. 84 n.

⁴² WAPO, Rejencja Olsztyńska, sygn. 1975. Tam dokumentacja problematyki szkoły miejskiej w Olsztynku w I połowie XIX wieku.

⁴³ WAPO, Zespół Prowincjonalnego Konserwatora Zabytków, sygn. XLII/J. 10, Plan miasta z 1854 roku.

⁴⁴ M. Toeppen, op. cit., s. 111.

⁴⁵ A. Boetticher, op. cit., s. 41.

⁴⁶ WAPO, Zespół Prowincjonalnego Konserwatora Zabytków, sygn. XLII/Ost./12, Pismo R. Dethlefsena z 10 IX 1917.

⁴⁷ WAPO, Zespół Prowincjonalnego Konserwatora Zabytków, sygn. XLII/Ost./9, Pismo radcy Meyera z 22 VIII 1929.

⁴⁸ WAPO, Zespół Prowincjonalnego Konserwatora Zabytków, sygn. XLII/Ost./9, Pismo Zarządu Rady Parafialnej z 20 V 1936.

gowiusza. Budynek ten na potrzeby szpitala został przekazany dopiero pod koniec XIX wieku, po uprzednim wybudowaniu nowej szkoły. Tak więc dwie pomyłki — łączenie miejsca urodzenia z plebanią i lokalizowanie dawnej plebani w szkole — doprowadziły do właściwego umieszczenia tablicy poświęconej Mrongowiuszowi.

ÜBER DIE GEBURTSSTÄTTE DES MRONGOVIVS

Zusammenfassung

Christoph Coelestin Mrongovius, der masurische Gelehrte, Verfasser mehrerer Arbeiten aus dem Bereich der Sprachwissenschaft, der Fürsprecher der Muttersprache der masurischen Bevölkerung in Ostpreußen, wurde in Olsztynek (Hohenstein) im Jahre 1764 geboren. Sein Geburtshaus war nicht genau bekannt. Es gibt einen Streit darüber, ob er im Pfarrhaus, im Hospital, oder im Rektorshaus geboren wurde.

Władysław Pniewski hat 1933 festgestellt, daß Mrongovius im Pfarrhaus geboren wurde. Diese Ansicht galt in der polnischen Forschung bis unlängst als eine Tatsache. Im Jahre 1954 hat man irrtümlich angenommen, daß sich dieses Pfarrhaus in der Mitte des 18. Jahrhunderts in dem Gebäude befand, an dem bis heute die Inschrift ANNO 1684 sichtbar ist. Inzwischen hat 1956 die masurische Forscherin Emilia Sukertowa-Biedrawina daran erinnert, daß Mrongovius Sohn des Rektors und nicht des Pastors war, und er daher in dem Rektors-, nicht aber in dem Pfarrhaus geboren sein konnte. Diese Verfasserin hat dafür fälschlicherweise das Rektorshaus an der Stelle lokalisiert, wo im 18. Jahrhundert sich tatsächlich das Pfarrhaus befand (in unmittelbarer Nachbarschaft des Gebäudes mit dem Datum 1684). Das Gebäude mit der Inschrift 1684 wurde in der Überlieferung der letzten Jahre nicht für das frühere Pfarrhaus, sondern für das ehemalige Hospital gehalten, und deshalb wurde es von E. Sukertowa-Biedrawina als mögliche Geburtsstätte Mrongovius' ausgeschlossen. Dagegen haben die Bearbeiter der Geschichte von Olsztynek: Max Toeppen im Jahre 1859 und Ernst Hartmann im Jahre 1959 bewiesen, daß in Mrongovius' Zeiten das Rektorshaus sich in dem Gebäude mit der Inschrift ANNO 1684 befand, und daß Mrongovius in diesem Haus geboren sein mußte. Erst am Ende des 19. Jahrhunderts wurde dieses Gebäude behelfsmäßig als Hospital eingerichtet. In der Mitte des 18. Jahrhunderts befand sich aber das Hospital an einer anderen Stelle, und zwar auf dem Grundstück des Stadtbürgers Göring.